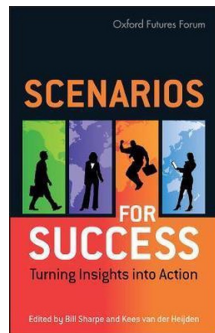

Gedeeld in leiderschap in nationale veiligheid

Risk & Resilience Festival, 7 november 2024

“Er bestaan geen slechte scenario's, alleen slechte voorbereiding.” Reinier Hattink

Rijksoverheid

United Nations

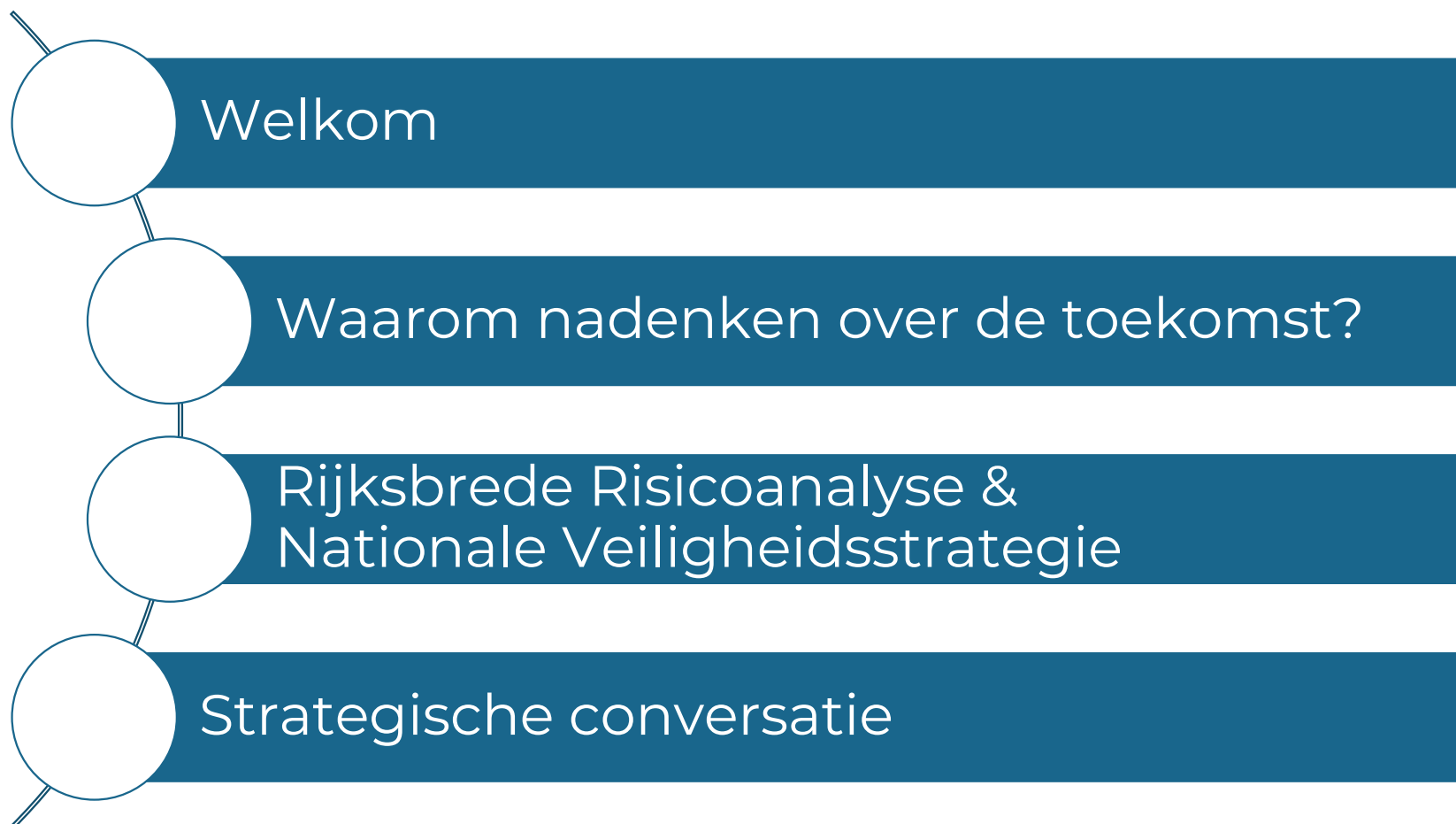

Rabobank

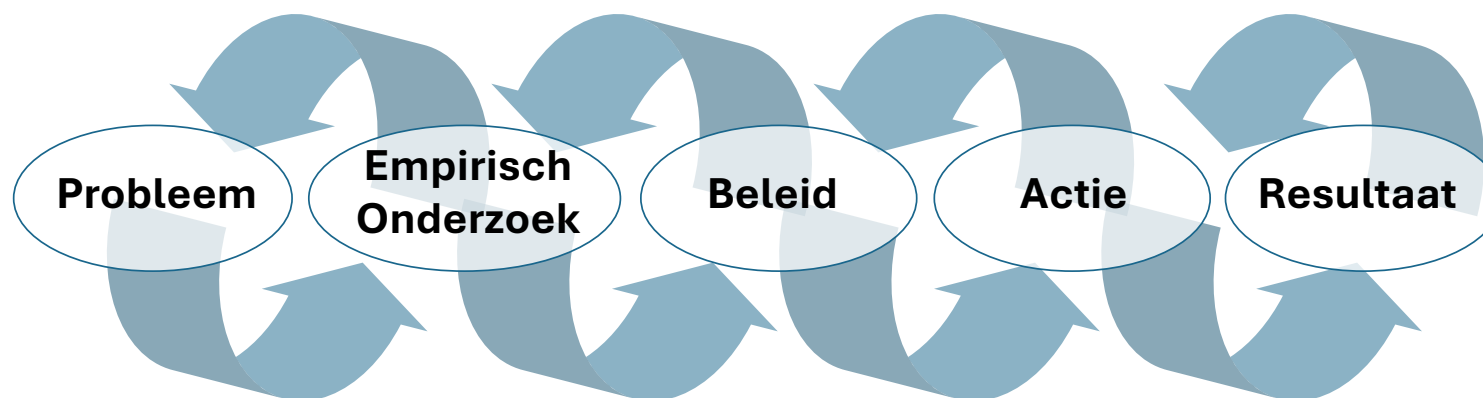
OPCW

Programma

Achteraf problemen oplossen...

Van probleem naar resultaat duurt lang

maar dat maakt het nog niet strategisch!

maanden / jaren

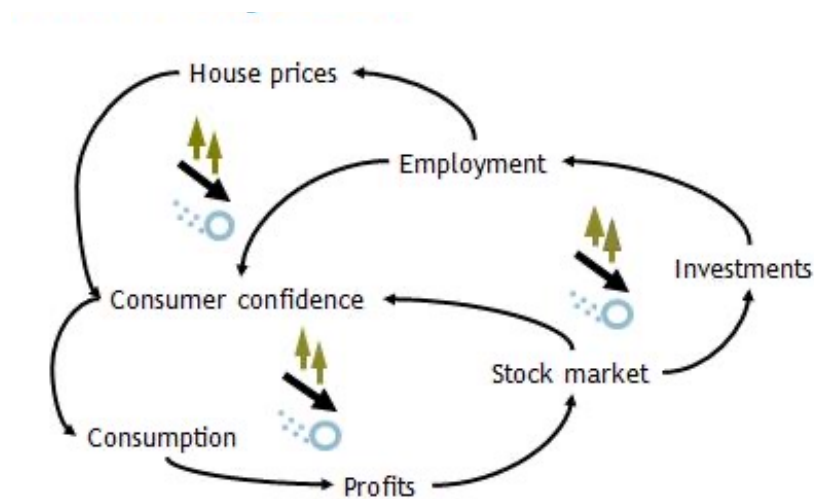
Of... strategisch interveniëren

Niet urgent en onzeker

Toekomst

Proactief

Integraal

Wat als?...

Nobody can predict the future, therefore one should not try. The only relevant discussions about the future are those where we succeed in shifting from the question “whether something will happen” to the question:

“what will we do if it happens?”

Arie de Geus

Former Head of Planning, Shell

Opening van het Militair Comité van de NAVO - 17 januari 2024

"Van een tijdperk waarin alles planbaar, voorspelbaar, controleerbaar en gericht op efficiëntie was, naar een tijdperk waarin alles op elk moment kan gebeuren. Een tijdperk waarin we het onverwachte moeten verwachten."

*"**Als er iets gebeurt**, en dat kan evengoed een natuurramp zijn, dan **moet je in staat zijn om te overleven als de overheid geen water of elektriciteit meer levert.**"*

"Samenleving moet het onverwachte gaan verwachten"

A portrait of Luitenant-admiraal Rob Bauer, a middle-aged man with grey hair and a beard, wearing a dark blue military uniform with gold insignia. He is looking slightly to the left with a serious expression.

luitenant-admiraal Rob Bauer

Troonrede - 17 september 2024

“Voor de toekomst dringt de vraag zich op hoe Nederland weerbaar blijft tegen toenemende dreigingen.

We moeten voorbereid zijn, bijvoorbeeld op aanvallen op onze digitale verbindingen, wegen, energienetten, havens en waterwerken.”

Koning Willem-Alexander

De Veiligheidsstrategie voor het Koninkrijk der Nederlanden (2023)

- “Nationale veiligheid is niet te realiseren zonder de inzet van ons allemaal.”
- “De integrale aanpak op nationale veiligheid betekent dus óók een maatschappijbrede aanpak.”
- “De Rijksoverheid biedt informatie over de ontwikkeling van de dreigingen en weerbaarheid waarmee ze andere overheden, **maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven en burgers in staat stelt om hun eigen verantwoordelijk te vervullen.**”

Whole of Society benadering

Samenwerking tussen alle betrokken actoren, inclusief maatschappelijke organisaties, bedrijven en kennisinstellingen.

De Veiligheidsstrategie in vogelvlucht

Veiligheidsbelangen

- Economische veiligheid
- Territoriale veiligheid
- Internationale rechtsorde en stabiliteit
- Sociale en politieke stabiliteit
- Ecologische veiligheid
- Fysieke veiligheid

Rijksbrede Risicoanalyse Nationale Veiligheid (2022)

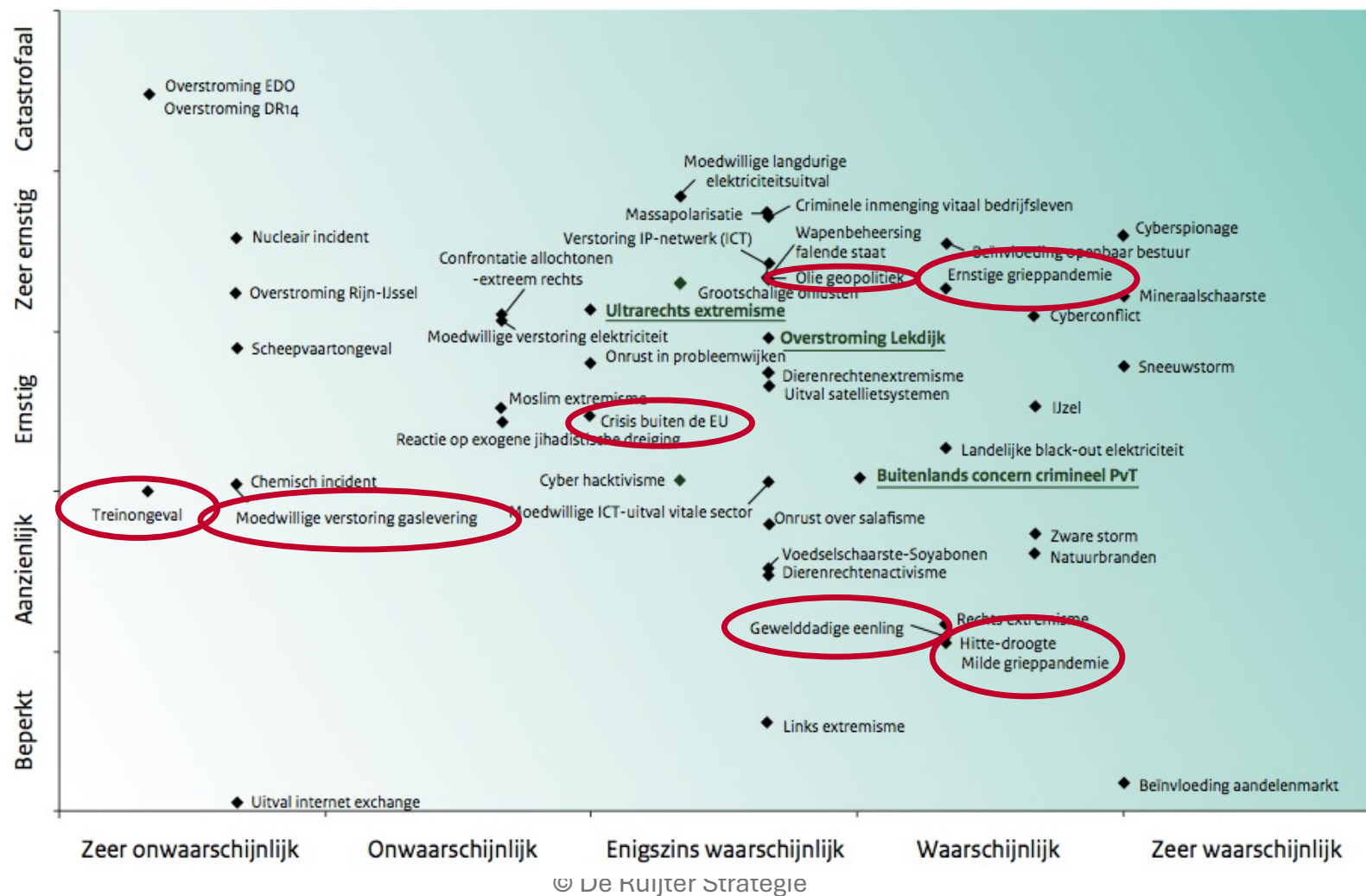
Rijksbrede
Risicoanalyse
Nationale
Veiligheid

Analistennetwerk Nationale Veiligheid

In totaal zijn **meer dan zestig scenario's** uitgewerkt, verdeeld over negen dreigingsthema's:

1. Klimaat- en natuurrampen;
2. Infectieziekten;
3. Zware ongevallen;
4. Polarisatie, extremisme en terrorisme;
5. Internationale en militaire dreigingen;
6. Ongewenste inmenging en beïnvloeding democratische rechtsstaat;
7. Economische dreigingen;
8. Cyberdreigingen;
9. Bedreiging vitale infrastructuur.

Nationale Risicobeoordeling (2012)

Nationale Veiligheidsprofiel (2016)

Pandemie

Tabel 4.7 Twee scenario's voor humane infectieziekten.

oorzaak	herkomst	ziekteverwekker	transmissieroute	responsetijd	besmette mensen	risicogroepen (Yopi)	immuniteit
natuurlijk	buitenland	Influenzavirus	lucht	dagen	< 100.0000	jong (young)	ja
moedwillig	Nederland	Ebolavirus	direct contact	weken	100.000-1000.000	oud (old)	nee
technisch		Coronavirus	voedsel	maanden	1-5 miljoen	zwanger (pregnant)	
		...	water		5-10 miljoen	ziek (immune compromised)	
			vectoren		>10 miljoen		

EU-grens conflict

Tabel 9.2 Bouwstenen voor het maatgevend scenario.

Betrokken grootmachten	Geografische nabijheid conflict	Type conflict	Inzet van instrumenten	Escalatiegraad
EU	Grenzen EU	Gewapend	Militair	Hoog
Rusland	Elders in de wereld	Ongewapend	Cyber	Midden
China		Hybride	Economisch	Laag
VS			Beïnvloeding door inmenging (in bedrijven, politieke en ideologische groepen, bestuur)	

Rijksbrede Risicoanalyse Nationale Veiligheid

Catastrofaal		• Overstroming zee	• Pandemie door een mens overdraagbaar virus		
Zeer ernstig	• IS grijpt de macht in Marokko • Inzet van kernwapens Saoedi-Arabië – Iran • Geïnduceerde aardbeving	• Keteneffecten elektriciteitsuitval • Chinese hereniging Taiwan • Tijdelijke bezetting van een EU-lidstaat	• Overstroming rivier • Griep pandemie • Instorten van de Venezolaanse staat • Uiteenvallen van de NAVO • Systeempartij in de fin. sector in zwaar weer	• Orkaan • Hitte/droogte • Import van fossiele energie • Aanval Cloud Service Provider	
Ernstig	• Kerncentrale Borssele • Treinramp met gaswolkbrand • Ransomware telecom	• Handelsoorlog waar Europa bij betrokken is • Meervoudige terroristische aanslag • Verstoring van het betalingsverkeer • Statelijke verwerving van een belang in grote telecom-aanbieder • Infiltratie openbaar bestuur	• Sneeuwstorm • Crisis in de Zuid-Chinese Zee • Tweespalt in de EU • Crimineel geweld richting media en overheid • Ongewenste buitenlandse inmenging in diasporagemeenschappen • Bestorming en gijzeling Tweede Kamer	• Landelijke black-out • (Heimelijke) beïnvloeding door China • Polarisatie rond complottheorieën • Desintegratie van Bosnië-Herzegovina	• Hybride operaties – aangrijpen op maatschappelijk debat • Griep epidemie • Verstoring van handel door productieproblemen buitenland • Natuurbranden
Aanzienlijk	• Stralingsongeval in Europa • Falen opslagtank ammoniak	• Europese schulden crisis • Cyberaanval ICS - Chemische sector • Ransomware zorgsector • Terroristische aanslag met een bio-wapen	• Uiteenspatten van de OVSE • Aanval op pride evenement • Natuurlijke aardbeving • Gewelddesescalatie rechtsextremisten • Anarcho-extremisme • Buitenlandse regulering techbedrijven • Ondermijnende enclaves	• Cyberspionage overheid • Georganiseerde criminaliteit door heel Nederland • Uitbraak MKZ onder koeien • Klassieke statelijke spionage • Innovatie nucleaire overbrengingsmiddelen • Correctie op waardering financiële activa • Misconfiguratie Internetdienstverlener • Criminele inmenging bedrijfsleven • Anti-overheidsextremisme	• Collateral damage
Beperkt			• Uitbraak zoönotische variant vogelgriep	• Tekorten essentiële grondstoffen • Overname van bedrijf dat o.a. dual-use goederen produceert	• Alleenhandelende dader • Buitenlandse durfkapitaalinvesteringen in startups
	Zeer onwaarschijnlijk	Onwaarschijnlijk	Enigszins waarschijnlijk	Waarschijnlijk	Zeer waarschijnlijk

Scenario's

Scenario 1: Overstroming

Scenario 2: Destabilisatie Financieel Systeem

Scenario 3: Knooppuntfunctie

Scenario 4: Natuurbranden

Scenario 5: Cyberattack Cloud

Scenario 1: Overstroming

Tabel 6 Bepalende bouwstenen voor het scenario overstroming rivier

Bron	Weersomstandigheden	Voorspel- baarheid	Snelheid van voltrekking	Evacueerbaar- heid gebied	Maximale waterdiepte
Rivier	Zware/langdurige regenval	Laag	<7 dagen	Laag	2,0 – 5,0 m

Duur overstroming	Omvang getroffen gebied	Aantal getroffenen	Type gebied	Uitval voorzieningen/vitale processen
>7 dagen	<500 km ²	>100.000 (1.430)	Landelijk	Vitale infrastructuur o.a. elektriciteits-, drink- water- en gasvoorziening, telecommunicatie, afvalwaterzuivering, wegennet
			Stedelijk	Ziekenhuis ⁶

Scenario 2: Destabilisatie van het financieel systeem

Oorzaak	Omvang	Geraakte sector(en)	Duur herstel
Omvalen bank(en) in de Eurozone	Toename van <3 procentpunt schuldquote	Landbouw, bosbouw en visserij	<1 jaar
Onenigheid/destabilisatie Eurozone	Toename van <5 procentpunt schuldquote	Industrie en delfstoffenwinning	<2 jaar
(Dreigend) faillissement land(en) eurozone	Toename van <10 procentpunt schuldquote	Bouwnijverheid	<3 jaar
Aanhoudende lage rentestanden	Toename van >10 procentpunt schuldquote	Horeca	<4 jaar
(Zeer) hoge of lage inflatie		Handel (retail)	<5 jaar
Geopolitieke ontwikkelingen		Vervoer en opslag	>5 jaar
Overig		Informatie en communicatie	
		Financiële dienstverlening	
		Vastgoed	
		Zakelijke dienstverlening	
		Openbaar bestuur en overheid	
		Onderwijs	
		Gezondheids- en welzijnszorg	
		Cultuur, sport en recreatie	

Scenario 3: Bedreiging van de knooppuntfunctie van Nederland

Gebeurtenis	Aard van de gebeurtenis	Betrokken actor	Geraakte knooppuntfunctie of aan- en afvoerlijnen	Geraakt deel van de keten	Duur
Afgesloten zeestraat of waterweg	Natuurlijk	N.v.t.	Goederen (zee)	Toegang tot de markt	<1 week
Afsluiten handelsroute(s) land (weg, spoor, pijpleiding, etc.)	Moedwillig strategisch-economisch beleid statelijke actor(en)	Niet-statelijke actor	Goederen (lucht)	Integriteit aanvoer- of distributielijnen	<1 maand
Afsluiten vliegroute(s)	Moedwillig collateral damage	Statale actor	Goederen (land)	Integriteit uitvoer of distributielijnen	<6 maanden
Extreem weer	Technisch of menselijk falen		Energie	Algemene positie van Nederland als knooppunt	<1 jaar
Piraterij			Data		>1 jaar
Opzetten nieuwe/ alternatieve handelsroute			Personen		Permanent
Oplopende spanningen grote mogendheden					
Overstroming					
Gewapend conflict					

Scenario 4: Natuurbranden

Tabel 20 Bepalende bouwstenen voor het natuurbrandscenario

Type vegetatie	Weers-omstandigheden	Bereikbaarheid en bestrijdbaarheid	Aantal branden gelijktijdig	Omvang gebied	Duur (in dagen)	Getroffenen	Kwetsbare objecten
Naaldbos	Droog	Laag	2	1200 ha	4	<100.000	Woonkernen
Veen	Lage luchtvochtigheid						Zorginstelling
	Harde wind						Campings
							Vitale infrastructuur ¹⁴

Scenario 5: Cyberattack Clouddiensten

Tabel 7 factoren scenario Aanval Cloud Service Provider

Oorzaak	Actor	Motief	Element	Middelen
Moedwillig	Criminelen ³⁴	Economisch gewin	Internet infrastructuur (e.g. kabels, IX-en, data-centers)	Distributed Denial of Service (DDoS)
	Statelijke actoren	(Geo-) Politieke doelstelling		Malware infectie (inclusief ransomware) Misbruik van kwetsbaarheden

Strategische conversatie

- Lees en bespreek het scenario
- Bespreek de impact op jullie organisaties
- Bespreek welke opties er zijn om:
 - De kans te verkleinen
 - De negatieve impact te verkleinen
- Welke ‘intelligence’ moeten we nu organiseren of delen om het scenario tijdig aan te zien komen?
- Welke maatschappelijke rol kan jouw organisatie in bovenstaande spelen?

Reflectie & Hoe verder?

1. Welke inzichten neem je mee van deze workshop?
2. Wat wordt je eerste stap

